

Janko
Jeri

Karantanski pob'či v odoru

(Ta hiša je moja pa vendar moja ni)

»Ni zlobnih resnic, so le zlobne razmere,« je izza prve svetovne vojne razmišljal češki pripovednik, dramatik in esejist Karel Čapek o bridkih razpotjih svojega časa. Avtor DOBREGA VOJAKA ŠVEJKA JE pač imel iztanjšan posluš za take reči. In prav groteskno je, kako se na tolikokrat ograjenem in pregnetem »mittelevropskem« prostoru venomer neke stvari pogostokrat še bolj umazano ponavljajo in te skurne reprize so prav v razvpitem navkrižju s splošnimi (tudi manjšinskimi!) tokovi tudi v današnji sodobni Evropi. Ko sem se na jesen pred šestindvajsetimi leti vračal prek Pariza (tam je ravno prišel general De Gaulle na oblast) in »bahavega« Bruslja (tamkaj je bila »atomiju« posvečena svetovna razstava), se nisem mogel načuditi, kako ta kozmopolitski evropski »duh« na avstrijskem Koroškem prav nič ne velja. Prav to jesen leta 1958 so namreč komaj tri leta po tako slovesnem avstrijskem podpisu avstrijske državne pogodbe (1955) krepko zožili »dvojezično območje« z vsemi vzporednimi psihološkimi in drugimi pritiski in v avgustu leta Gospodovega 1984 se je isto (mislim na zbiranje podpisov proti dvojezičnemu šolstvu ali nekakšni njegovi separaciji) vnovič le še malce bolj zlohotno ponovilo.

Pa ni minilo še poldrugo stoletje, ko so na prvem avstrijskem štetju (1846) našli v glavnem deželnem »mesti« Celovcu, da so Slovenci v večini (12054 natančno), ob seveda popolnoma slovenskem neposrednem zaledju. V razdobju 50., 70. let minulega stoletja je bila Koroška središče (zibelka) slovenskega kulturnega življenja med drugimi: Einspieler, Majar, Janežiča, pa družba sv. Mohorja (do konca prejšnjega stoletja je imela v svojih vrstah prek 80 tisoč »udov«). In danes? Tudi fine, sicer »provincialne« »dame« rade zmerjajo s »Čuši«. Prav neverjetno je, kako naglo so vneteži germanizacijske »nadrased« in njihovi današnji heimatdienstovski nasledki tod davili in zadavili (no ja, ne še povsem) slovensko prvobitnost.

Tudi sam sem po očetu Korošec. Nazorno mi je še v spominu, ko sem kot učenec leta 1933 in pozneje redno hodil skoraj vsako poletje na počitnice v majhno podjunsko vasico (takrat je premogla dve gostilni in mislim, eno špecerijo. Sicer pa so takrat hodili po moko, maslo in drugo v staro Jugoslavijo, kjer je bilo pač vse precej ceneje). Meni je bilo v »Gasthausu« pri polstricu najbolj všeč miniaturno kegljišče, pa seveda bližina Klopinskega jezera. Malo me je motilo, da ni bilo povsod tekoče vode; sicer pa je bilo drugače vse kot doma. »Koroščine« sem se kmalu privadil, saj je stric le z orožnikom govoril po nemško, s poštarjem pa je kar po slovensko opravil. Teta pa tako nemško ni znala. V odmaknjeni vasi ni bilo čutiti »visoke politike«, ko je takratni kancler prve avstrijske republike Engelbert Dollfuss skušal z Mussolinijevo karto krotiti nacistične zastrupljence, ki so ga na to kar v njegovem uradu (1934) spravili na drugi

svet. O kaki njegovi demokratičnosti (Dollfusovi) namreč ni vredno izgubljati besed, njegov nedonošenček, »Domovinska fronta« (Waterländische Front), pač ni mogel preprečiti nacističnega epiloga štiri leta po njegovi smrti. Ta odmik le za to, ker je bil v vasici nameščen tudi skromen kiosk te organizacije, za katerega se seveda ni zanimal nihče, njegov zunanji videz pa je bil sličen podobi cesarskoapostolskega veličanstva v praški Švejkovi pivnici.

Ko sem sorodnike nekajkrat po opravih spremljal v Velikovec, pa je bila tod prejšnja »podjunska romantika« kar precej drugačna. Vse to so razglednice izpred skoraj petdesetih let in medtem je svet nacizem vojaško prisilil na kolena; tista zahrbtna miselnost, ki je v minulem stoletju tako učinkovito pomorila obetajoče slovenske kulturne in narodnostne poganjke, pa je ostala ista, nespremenjena. Ni ravno čisto tako: v drugi avstrijski republiki je precej (celo vedno več) izobražencev, mladine, za katere je nacionalističnonemška koroška zaplankanost nekaj nepojmljivega, nekaj, kar je skrajno smešno, če ne bi bilo hkrati tako neusmiljeno nehumano, brutalno, apartheidsko.

Prav v času, ko so privrženci Svobodnjaške stranke ob pomoči strankarskih kolegov iz vrst Ljudske stranke (FPÖ in ÖVP) ob kapilarnem pobudništvu in kovarstvu ekstremistov koroškega Heimatdiensta že velikodoneče nabirali glasove za svoj »referendum«, sem na naših TV zaslonih gledal »vrbskopocukrano« srečanje štirih sosedov. Za poletni predah med klepetom pride tudi to prav, kar ne pomeni, da niso bile nekatere točke programa kar dobre, pa vendar. Čemu ta »VENDAR«? Ni treba biti kak poznavalec, toda vse tisto, kar se je na tako imenovanem šolskem področju zgodilo po brezpogojni nacistični kapitulaciji leta 1945, tako grobo žali temeljno človeško dostojanstvo, sleherni občutek za mero (kaj mednarodni odnosi), saj so razmere (in to tudi pristojni dokaj dobro poznajo), da intimno, v samem sebi res ne vem, kaj si je še mogoče izmisliti. Državna pogodba (1955) je bila menica, ki jo je bila Druga avstrijska republika prisiljena podpisati; v to smo privolili tudi mi Jugoslovani (kljub vsem balkanskim vzdeikom, s katerimi nas pitajo nekateri; zapisal sem nekateri, ne vsi), da se je ta ostanek nekaj tako nadutega imperija lahko polnopravno vrnil v sedanjo evropsko družbo. Toda zaman. »Povuci, pa potegni,« in še vedno smo tam (vsaj pravno), ko so v eni sami »nemški noči« izruvali 205 skromnih dvojezičnih napisov, opljuvali prenekaterga resničnega avstrijskega demokrata (tudi taki so še, hvala previdnosti) in ne vem že katerič nagnali »za vselej in vekomaj« Čuše prek Karavank. Čeprav je moja stroka pravna znanost, se ne bi ta hip hotel spuščati v pravno stran te nove poniglavosti. Ponovil bi le (a to velja za nas): dajmo, združimo se — dotolcimo jih tam, kjer nas, ali pa mislijo, da nas prekašajo (gre za strokovne stvari, da ne bo kdo, ki se ga to ne tiče, spet po nepotrebnem užaljen). Objavimo, pa ne blede, bolj ali manj stare različice, *ampak možato udarimo po mizi*. Sploh nimam nič proti avtoritetam kakih izjav, resolucij in podobnega papirja na mednarodni ravni (to je potrebno), a zanesimo se predvsem na lastne sile, pamet, bistrost, prodornost! Avstrijskih, italijanskih in drugih strokovnih zaveznikov se nikakor ne branimo. Nasprotno: iskreno dobrodošli, če ste prišli z iskrenim in čistim namenom. Že pred leti sva, denimo, z akademikom in takratnim glavnim tajnikom SAZU Gorazdom Kušejem pledirala: dajmo, zmigajmo se. Ustanovimo pri naši

najvišji znanstveni ustanovi zametek, jedro, ki naj bi združeval vse, ki imajo resnične znanstvene kvalifikacije (ne tiste, ki si jih po klanih delijo razna »združenja«) oziroma kar je še važnejše — javno preverljiva, objavljena dela in bi s tem ustvarili vsaj osnovno podlago, če ne že danes, jim pa bomo jutri že zanesljivo znanstveno kos. Kot slovensko in prislovično se seveda ni zgodilo nič (le naš politični vrh je dal nekaj izrednih idej, kot primer naj navedem le mednarodno konferenco o manjšinah v Trstu pred desetimi leti). Vesel bi bil, da se motim, da nisem dobro informiran (kar mimogrede ne bi bilo niti korektno, niti demokratično), ampak dogaja se še huje — nekateri (vsi ti imajo priimke in imena) zapirajo informacije, si lastijo vso »modrost« in prednost s tem.

In kaj lahko (zapisal sem »lahko«, da ne bi bilo podtikanj) se iz vsega prej omenjenega izcimi na avstrijskem Koroškem? Nekaj je povsem zanesljivo: dvojezična šola bo še bolj prostorsko in sicer potisnjena, zdaj bo trenutno nekakšen »muholovec« za septembrske volitve, prebrali bomo tudi nekaj res poštenih člankov avstrijskih demokratov, *psihološko opustošenje (pa če bi bilo zgolj to) pa bo ostalo!* Za marsikaj bi stavil, če bi bilo takrat za joto drugače. Nepoštenost, neumnost in narcisizem, še posebej če se združijo, pač ne poznajo meja . . .

Umazano zgodbico o koreninah, pravih razlogih za nove TODA SAMO ITALIJANSKE KRAJEVNE NAPISE po nekaterih vaseh tržaške občine, ta preplet naftalinskega šovinističnega municipilizma, pa »poker« okoli financiranja Stalnega in odličnega slovenskega gledališča v Trstu, si bom prihranil za prihodnjč.

Namreč F. Nietzsche: »Die lehrreichensten Erlebnisse sind die alltäglichen«.

10. 9. 1984

Aforizmi

Ko smo postavljali temelje marksizma, smo očitno pozabili sanirati teren.

Naša revolucionarna pot se končuje v kolovozu.

Od genija do norca je samo korak. Brez skrbi, napravili smo vsaj dva.

Danes so lahko na položajih samo tisti, ki so bili včeraj v zaledju.

Puščice, ki kažejo v prihodnost, nas bodo pripeljale v dobo suličarjev.

Že na prvi pogled je jasno, da različni pogledi niso zaželeni.

Na forumih se formirajo formalisti.

Dal je veliko nase. Bil je nudist.

Očitno je, da imajo frontne organizacije vse prevečkrat frontalne motnje.

S prazno glavo se laže dvigneš kot s polno.

Mitja Logar

Nekaj popravkov

Oče Milana Bufona nam sporoča, da smo ob proznem prispevku njegovega sina, Nastopajoče pisateljvanje, št. 6/7, stran 643, objavili napačno sliko. Obema, očetu in avtorju se opravičujemo.

Lapsus, nepazljivost ali pretrgan trak spomina je zakrivil, da je prišlo v zapisu Janka Jerija (Karantanski pob'či v odoru), št. 10, stran 878, do zamenjave pri Dobrem vojaku Švejku, Karel Čapek je neupravičeno spodrinil Jaroslava Haška.

Pavle Zidar nas je opozoril na tiskarskega škrate v svoji prozi Rožmarin s pisateljevega vrta, v znamenitem Kosmačevem pismu Skupščini občine P., števil. 10, stran 909, deveta vrstica od zgoraj navzdol je pravilno *hlastnem* z mislimi (ne pa *hlasten* z mislimi . . .).

Za vse se bralcem in prizadetim avtorjem opravičujemo.